

BUDAPEST
INTÉZET

Jelentés az Oktatáspolitikai Stakeholder-kutatásról

2013. március 6.

Tartalom

1. Vezetői összefoglaló	3
2. A kutatás.....	5
3. Válaszadók	6
4. Kulcsszereplők - befolyás.....	7
4. Közös pontok	10
5. Várható reakciók potenciális változtatásokra	13
6. Procedurális ajánlások	24
7. Függelékek, Mellékletek.....	26

1. Vezetői összefoglaló

Ebben az előkészítő kutatásban, a javaslatok elfogadásával és bevezetésével kapcsolatban potenciálisan hatással fellépni képes csoportok és szervezetek képviseletében, illetve azokat reprezentálva kiválasztott huszonhét interjú segítségével a projekt keretében készülő oktatáspolitikai stratégia stakeholder-kereteit tártuk fel.

Először befolyás szerint csoportosítottuk a kulcsszereplőket, és arra jutottunk, hogy a hatásgyakorlási képességüket bizonyított stakeholderekkel közülük is a nagyobb tagságúakkal: pl.: az oktatásfejlesztésben aktív vállalatokkal, a HAA-val, a HÖÖK-kal, az alapítványi iskolák szervezeteivel, a nagy önkormányzatokkal, egyházakkal, munkaadói és pedagógus-szakszervezetekkel a stratégia megvalósíthatósága érdekében mindenképpen számolni kell. Ezek közül azokkal, amelyek képesek stratégiai működésre is, *quid-pro-quo* megállapodásokat is lehet kötni, közülük is a szervezett csoportokkal: egyházakkal, munkaadói szervezetekkel, pedagógus-szakszervezetekkel csoportosan, a kevésbé szervezettekkel: alapítványi iskolákkal, nagy önkormányzatokkal egyenként. A többiek a kívánatos szakpolitikai változtatások politikai megvalósíthatósága szempontjából jóval kevésbé számítanak.

Azonosítottuk azokat az állításokat, amelyekről a stakeholderek között gyakorlatilag konszenzus van. Ezek közül a legfontosabbak:

4.1. 2010-2013-ban az érdekelteket **nem vonták be a döntéshozatalba**, vagy csak látszatra tették, és ezt mind a kormány intézkedéseivel egyetértő, mind az azt ellenző stakeholderek sérelmezik.

4.2. Az oktatáspolitikai intézkedések esetében rendkívül fontos lenne a **stabilitás**, a kiszámítható környezet, a hosszú távú tervezés, a szükséges változtatások lassú, felkészülést lehetővé tevő megvalósítása.

4.3. **Az oktatásra általában és a pedagógusok fizetésére** konkrétan a mainál **többet kell költenie** az államnak.

4.4. A decentralizált, szétaprózott önkormányzati fenntartású iskolarendszer többféle problémával terhelt volt, azonban a **centralizáció túlzott**, megvalósítása a jelenlegi formájában előkészítetlen és szakmaiatlan.

A megkérdezettek a 2010 előtti fenntartói struktúra visszaállítását nem tartják elképzelhetőnek, ehelyett a megindult centralizációs folyamatot kellene átgondolni (tankerületi irányítási szint szélesebb jogkörökkel), professzionalizálni és kiszámíthatóvá tenni.

Egy sor szóba jövő oktatáspolitikai változtatással kapcsolatban is felmértük a várható reakciókat. Ezek közül a legfontosabbak:

A fenntartói modellel kapcsolatban az önkormányzatok legalább valamelyes beleszólást igényelnének a helyi iskolaügybe, az integrációban, hatékonyságban érdekeltek a járási tankerület mérethatékony voltát hangsúlyozzák.

A **komprehzív iskolamodell** nehezen értelmezhető és elképzelhető a legtöbb érintett számára. Itt is heterogének az álláspontok: a megkérdezett egyházi fenntartó elutasító, mások a 6+6 mellett, megint mások a 8 osztály 9-re bővítése mellett érvelnek.

A legtöbb érintett nem elutasító a **segítő funkciójú tanfelügyelettel** szemben, de idegenkedik *high-stakes* **értékelési és ellenőrzési rendszerek bevezetésétől**.

Mára maga az **iskolai integráció** explicit elutasítása tabuvá vált, de ez nem változtat azon, hogy az azt szolgáló legtöbb eszközt sokan elutasítják, a problémát igyekeznek eltolni maguktól.

A **pedagógus-fizetések differenciálásával** kapcsolatban megosztottak a stakeholderek. Inkább elutasítják a **14-éves korban bevezetendő kimeneti követelményeket** is.

Végül az interjúk alapján procedurális ajánlásokat is teszünk: az oktatáspolitikai változtatások elfogadottságának és így sikerének záloga: a bevonás és deliberáció, a bevezetés garantált fokozatossága és előkészítettsége és a fő irányokra vonatkozó széleskörű politikai konszenzus.

2. A kutatás

A Budapest Szakpolitikai Elemző Intézet a Magyar Pedagógiai Társaság által vezetett, a Haza és Haladás Alapítvány által megrendelt, egy jövőbeli oktatáspolitikai stratégia kidolgozására vonatkozó munkájának részeként egy stakeholder analízis első, a konkrét tervek megfogalmazása előtt végrehajtható áttekintő-megalapozó fázisát készítette el. Munkánk során egy, a későbbiekben konkretizálódó javaslatcsomag még alig körvonalazódó elemeiről kérdeztük az interjúalanyokat. A megkérdezettek olyan szakértők, akik az oktatásügyet érintő kérdésekben befolyással bírnak, vagy ilyen csoportokat képviselnek. A munkát irányító szakértői csapat jelen elemzést is felhasználva, a megrendelés részeként készül további írások alapján a későbbiekben javaslatot tesz a kívánatos szakpolitikai változtatásokra vonatkozóan.

Az egész munkafolyamat célja, hogy olyan oktatáspolitikai javaslatcsomagot állítsunk össze, mely elfogadása és bevezetése esetén, tényeken nyugvó megalapozottsága és az irányító csapat szakmai-szakpolitikai szakértelme okán képes a megrendelő által meghatározott célokat megvalósítani. Ehhez ez az elemzés abban kíván hozzájárulni, hogy segít megtalálni azokat a kereteket és procedúrákat, melyek között/mentén **az politikailag elfogadtatható lesz a szektor kulcsszereplőivel.**

Ez az időzítés, melyet a megrendelő által szabott szűkös időkeret diktált, eltér a stakeholder elemzés szokásos helyétől. Az, hogy munkánkat a diagnózis felvételével párhuzamosan kellett végeznünk, igen komoly korlátokat jelentett. Stakeholder elemzést általában a szakpolitikai javaslatok kidolgozása *után*, azok várható fogadtatásának felmérése és lehető legjobb elfogadtatása előkészítéseként állítják össze. Egy ilyen időzítés lehetővé tette volna a konkrét intézkedésekkel kapcsolatos érdekek és attitűdök finom feltérképezését, míg az emellett az időzítés mellett elvégezhető fázisban meg kellett elégednünk egy általánosabb, az intézményrendszer jelen állapotával és a változtatások kívánatos irányával, illetve a lehetséges változtatási irányok néhányával kapcsolatos várható reakciók és felmerülő megfontolások általánosabb, kevésbé pontos, összegzőbb jellegű bemutatásával. Ebben az értelemben ez valójában nem egy *lege artis* stakeholder elemzés, hanem annak egy, ezek között az időzítési keretek között elvégezhető első fázisa.

A jellemzően egy-másfél órás egyéni (ill. két esetben az interjúalany közvetlen munkatársával egyszerre felvett, páros /diád-/) interjúk során az alanyoknak anonimitást ígértünk; az interjúkról saját használatra összefoglaló jellegű leiratokat készítettünk. Két esetben telefonon készült az interjú. Egy esetben kizárólag írásban kaptunk válaszokat, egy esetben pedig az interjú után, további kérdéseinkre kaptunk írásban válaszokat. Mindannyiuknak ezúton is köszönjük, hogy segítették munkánkat. Az interjúalanyok több esetben felhívták figyelmünket saját, fontosnak gondolt írásaikra vagy szervezeteiknek a kutatás szempontjából releváns írásos anyagaira. Ezek közül egy válogatott link-, ill. hivatkozás-listát mellékelünk. (1. számú melléklet)

Az interjúk félig strukturált formában készültek. A megkérdezettek pozíciójától függően összeállított, egymással részben átfedő interjú-vezérfonállal dolgoztunk. A kérdésblokkokat (2.

számú melléklet) az interjú kutatással egyidőben felvett online Delphi kérdőív, a szakértői csapat tematikus ötletelése és korábbi szakpolitikai munkái alapján állítottuk össze. A megkérdezettekről, illetve az általuk képviselt szervezetekről az interjú előtt tájékozódásul sajtóáttekintést készítettünk.

Az interjúkat 2012. december 18. és 2013. február 11. között vettük fel. Mivel az iskolafenntartás rendszerét éppen ekkor – 2013. január elsejével – alakították át, nem meglepő, hogy a kérdéskörre vonatkozó reflexiók nagy teret kaptak a reform által közvetlenül érintettek válaszaiban.

A kutatást a Budapest Intézet részéről Váradi Balázs vezette, és Nagy Edit, Neumann Eszter és Váradi Balázs hajtotta végre, a kutatási asszisztenciát Nagy Edit biztosította; a jelentést Váradi Balázs és Nagy Edit írta. Köszönjük Reszkető Petra megjegyzéseit.

Alább először bemutatjuk a válaszadók halmazát, majd igyekszünk a háttérmunkánk és az interjúk alapján a kulcsszereplőket kategorizálni. Ezután kiemeljük azt a néhány pontot, amelyekben univerzális vagy közel univerzális volt az egyetértés válaszadóink között. Majd sorra vesszük a főbb potenciális beavatkozási területeket és röviden bemutatjuk a potenciális változtatásokkal kapcsolatban az érintettek attitűdjeit. Végül – tudván tudva hogy egy ilyen vizsgálat *önmagában* semmiképp sem képezheti szakpolitikai változtatások alapját – néhány, vizsgálódásunkból adódó, szigorúan procedurális javaslatot fogalmazunk meg. Állításainkat igyekszünk az interjúkból vett idézetekkel illusztrálni.

3. Válaszadók

Az oktatás számos területéről 42 szakembertől kértünk interjút, akik közül 27 érintettel jött létre a beszélgetés. A 27 interjúval igyekeztünk lefedni az oktatáspolitikai stakeholder-tér minél több szegmensét, de kapacitás-korlátok miatt, a *szakértői csapattal* egyetértésben ezen belül is legfőképp a közoktatásra (a felsőoktatás-politika befolyásos szereplői, pl. a rektorok vagy a MAB nem kerültek be a megkérdezettek közé), annak is a (kérdőíves módszerrel egy párhuzamos kutatással vizsgált) pedagógustársadalmon túli részére koncentráltunk. Találkoztunk fenntartókkal (korábbi kis- és nagyönkormányzatok oktatási területért felelős vezetőivel, tankerületi vezetőkkel, alapítványi iskolákkal, a történelmi egyházak szakértőivel), a szülők, illetve a hallgatók szervezeteivel, a munkaadókat reprezentáló szervezetekkel, tankönyvkiadókkal, pedagógiai intézetek, szakszolgálatok vezetőivel, oktatásfejlesztésben érdekelttel, a pedagógusok képviselőivel, a roma kisebbség oktatásban való részvételét segíteni igyekvő ill. vállalkozó vállását segítő szervezet szakértőjével.

1. Táblázat: A válaszadók

Stakeholder kategória	Interjúalany	Interjú időpont
Fenntartó		
Nagy önkormányzat	dél-alföldi tankerületi vezető	Írásban
Nagy önkormányzat	budapesti tankerületi vezető, iskolaigazgatói háttérrel	2013. január 29.
Kis önkormányzat	kistelepülés polgármestere	2013. január 30., telefonon

Stakeholder kategória	Interjúalany	Interjú időpont
Kis önkormányzat	kistelepülés polgármestere	2013. január 22., telefonon
Egyház	történelmi egyház oktatásügyi felelőse	2013. január 21.
NGO	alapítványi iskola igazgatója, széles rálátással az oktatáspolitikai különböző területeire	2013. január 7.
NGO	második esély alapítványi középiskola oktatója	2013. január 24.
Romák		
Romák	roma oktatásügyi szakértő	2013. január 9.
Iskola használók		
Szülők	szülői szervezet vezetője	2013. január 7.
Szülők	országos szülői érdekképviselő vezetője	2013. január 14.
Hallgatók	országos hallgatói érdekképviselő képviselője	2013. január 31.
Hallgatók	hallgatói szervezet képviselője	2013. január 18.
Fogyasztók		
Munkaadók	munkáltatói érdekképviselő oktatásügyért felelős szakembere, iskolaigazgató	2013. január 25.
Munkaadók	munkáltatói érdekképviselő oktatásügyi szakértője	2013. január 29.
Munkaadók	munkáltatói érdekképviselő oktatásügyi szakértője	2013. január 29.
Üzleti szolgáltatók	vállalkozóvá válást segítő szervezet szakértője	2013. január 3.
NGO	demokráciára neveléssel foglalkozó NGO képviselője	2012. december 18.
Szolgáltatók		
Tankönyvkiadók	nagy tankönyvkiadó oktatáspolitikai szakértője	2013. január 17.
Tankönyvkiadók	tankönyvpiaci érdekképviselő képviselője	2013. január 21.
Pedagógiai intézetek	pedagógiaiintézet-vezető, széleskörű más intézményvezetési háttérrel	2013. január 19.
Szakszolgáltatók	szakszolgálat (EGYMI) vezetője	2013. január 17.
Fejlesztésben érdekeltek	közoktatási fejlesztéspolitikára rálátó szakértő	2013. január 11.
Fejlesztésben érdekeltek	taneszköz-kereskedelmi vállalkozás képviselője, rálátással az oktatáspolitikára	2013. január 18.
Fejlesztésben érdekeltek	oktatásszervezéssel, - fejlesztéssel foglalkozó szervezet szakértője	2013. február 8.
Pedagógusok		
Pedagógusok	ön szerveződő pedagógus egyesület szakértője	2012. december 20.
Pedagógusok	pedagógus érdekképviselő szakértője	2013. január 16.
Pedagógusok	pedagógus érdekképviselő szakértője	2013. január 7.

4. Kulcsszereplők - befolyás

Alább a megkérdezettek kiválasztása és az interjúk előkészítése során összegyűjtött információk, illetve az interjúk alapján, a javaslatok elfogadtatását előkészítendő, a kulcsszereplőket igyekszünk

aszerint csoportosítani, hogy mennyiben lehetnek képesek az oktatáspolitikai alakítására befolyást gyakorolni.

Először azonban egy bevezető megjegyzést kell tennünk. A megkérdezettek a stratégiai gondolkodás és a reflektáltság különböző fokán álltak. Általános tapasztalatunk volt, hogy **nagyon kevés szervezet rendelkezik koherens közép- ill. hosszútávú oktatáspolitikai stratégiával**, naprakész stratégiával pedig csak egy. Ráadásul **gyakran** vezető szakértők, befolyásos **stakeholder-csoportok képviselői is laikus, végiggondolatlan, a szakirodalom felszínes ismeretéről tanúskodó vélekedéseket hangoztatnak**, nézeteik hallomásból, saját gyerekeik, szüleik oktatással kapcsolatos tapasztalataiból táplálkoznak. Ezek a laikus és a szakértői vélekedések több narratívában kibogozhatatlanul össze is keveredtek, és az interjúalanyok kiválasztására vonatkozó minden erőfeszítésünk dacára kevés tudatos, szakértői-stakeholder-szerepből megszólaló interjúalannyal volt dolgunk.

„[Látom a hagyományos iskolába járó gyermekeimet tanítóknál, hogy] Nagyszerű pedagógusok vannak, akik akarnak tenni [az integrációért].” – "második esély" alapítványi középiskola oktatója

„[Saját gyermekem példáján látom, hogy] Nagyon sok a tananyag alsóban, ahelyett, hogy arra összpontosítanának, hogy az alapot tanítsák meg.” – munkáltatói érdekképviselő oktatásügyi szakértője

Ennek tudatában hogyan dönthetjük el, hogy a megkérdezett/reprezentált csoportok/szervezetek mekkora befolyással (és mekkora mozgósító erővel) fognak bírni egy eljövendő oktatáspolitikai változtatásokkal kapcsolatban általában? (Ez a lista egyes részterületeken természetesen kissé mindig más lenne.)

Négy szempontot választottunk ki.

1. **Saját oktatáspolitikai stratégia megléte:** nincs / (valószínűleg) van, de nem naprakész / (valószínűleg) van
2. **Tagság/érintettek száma:** nem ismert v néhány száz fő, ill. 1-2 tucat vállalat v. intézmény alatti / nagyobb
3. **Szervezettség:** diffúz, szervezetlen, belső vitáktól terhes csoport, vagy „egyszemélyes” szervezet / hierarchizált vagy belső érdekellentéteiket belül megoldani képes csoport, szervezet
4. **Politikai hatásgyakorlási tapasztalat? / képesség? / lobbierő? track-record:** Még sose, ill. nem tudjuk / valamikor a múltban vagy a jelenben már képes (volt) az oktatáspolitikai érdemi befolyásolására

Az interjúkból és háttérkutatásunkból gyűjtött információinkra alapuló kategóriába sorolásunkat a 2. táblázatban foglaljuk össze, ahol az első két szempont képezi az oszlopokat és a sorokat, a fenti értelemben véve *szervezett* csoportokat NAGYBETŰVEL szedjük, a *politikai hatásgyakorlási track recorddal* bírókat pedig kék háttérrel szedjük. Mivel a felsőoktatás stakeholdereit nem térképeztük fel teljes mértékben, az ott érdekelt csoportokat zárójelbe tettük

2. Táblázat Szervezetek, csoportok befolyása

		Csoportstratégia		
		Nincs	Nem naprakész	Naprakész
Tagság	Kicsi	szülőszervezetek középiskolai diákok szervezetei oktatásfejlesztésben aktív vállalatok OKTATÁSBAN AKTÍV NGOK (pl. demokráciára nevelés) (HAHA)		
	Nagy	tankönyves szervezetek egyéb pedagógus szervezetek romák pedagógiai intézetek és szakszolgálatok szervezetei TÖOSZ (kis önkormányzatok) (HÖOK)	alapítványi iskolafenntartók szervezetei nagy önkormányzatok EGYHÁZAK MUNKAADÓI SZERVEZETEK PEDAGÓGUS SZAKSZERVEZETEK	PEDAGÓGUS SZAKSZERVEZETEK

Szervezett csoportokat NAGYBETŰVEL szedjük, a politikai hatásgyakorlási track recorddal bírókat pedig kék háttérrel szedjük.

A ciklus gyors és jelentős oktatáspolitikai változásai magyarázzák, hogy még a stratégiával bíró csoportok stratégiája is lemaradt a változó viszonyok mögött: az utolsó oszlop, a pedagógus-szakszervezetek egy részét kivéve üres.

A hatásgyakorlási képességüket bizonyított stakeholderekkel (aláhúzott csoportok): pl. az oktatásfejlesztésben aktív vállalatokkal, a HAHA-val, közülük is a nagyobb tagságúakkal (alsó sor): pl. a HÖOK-kal, az alapítványi iskolák szervezeteivel, a nagy önkormányzatokkal, egyházakkal, munkaadói és pedagógus-szakszervezetekkel a megvalósíthatóság érdekében mindenképpen számolni kell. Ezek közül azokkal, amelyek képesek stratégiai működésre is (második [és harmadik] oszlop), *quid-pro-quo* megállapodásokat is lehet kötni, közülük is a szervezett csoportokkal (nagybetű): egyházakkal, munkaadói szervezetekkel, pedagógus-szakszervezetekkel csoportosan, a kevésbé szervezettekkel (kisbetű): alapítványi iskolákkal, nagy önkormányzatokkal egyenként.

A többiek a kívánatos szakpolitikai változtatások politikai megvalósíthatósága szempontjából jóval kevésbé számítanak. Közülük a nagy tagságúak (alá nem húzott csoportok az alsó sorban: tankönyves szervezetek, egyéb, önszerveződő pedagógus-szervezetek, romák, pedagógiai intézetek és szakszolgálatok szervezetei) támogatása közhangulatban, szavazatokban és kampánytámogatásokban segíthet valamelyest, míg a kicsi, oktatáspolitikát befolyásolni eddig nem képes csoportok (szülői szervezetek, középiskolai diákok szervezetei) támogatása, bár üdvös, pusztán a politikai megvalósíthatóság szempontjából kevésbé tűnik fontosnak.

4. Közös pontok

A következő – részben leíró, részben normatív – állításokat igyekeztünk úgy megfogalmazni, hogy azt mondhassuk, róluk gyakorlatilag konszenzus volt a megkérdezettek között. Ezeknek a megállapításoknak a hangsúlyozása, ill. a programba való beépítése (természetesen, amennyiben szakmailag egyetért velük a munkacsoport) egyöntetű támogatásra számíthat.

Ami a sorrendet illeti: az általánosabb meglátások felől a konkrétak, azon belül a deskriptív megállapításoktól a normatívák fele haladunk.

4.1. 2010-2013-ban az érdekelteket nem vonták be a döntéshozatalba, vagy csak látszatra tették, és ezt mind a kormány intézkedéseivel egyetértő, mind az azt ellenző stakeholderek sérelmezik.

„Minimális konszenzus kellene a szereplők között, illetve az egész társadalommal.” – önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

„Egy implementációs folyamat ideálisan úgy zajlik le, hogy maga a változás lebonyolításának társadalmosítása [zajlik], a megtervezésbe is bevonják a szereplőket.” – taneszköz-kereskedelmi vállalkozás képviselője, rálátással az oktatáspolitikára

„Probléma, hogy nem vontak be minket a kerettantervek és a NAT készítésébe. Homályos, hogy hogyan készülnek amúgy is ezek.” – tankönyvpiaci érdekképviselet képviselője

„Nem mondható, hogy nincs egyeztetés, de az igen, hogy eredménye nincs. Látni kell, hogy az irány, az út el van döntve, ami belefér, az belefér, ami nem, az nem.” – munkáltatói érdekképviselet oktatásügyért felelős szakembere, iskolaigazgató

4.2. Az oktatáspolitikai intézkedések esetében rendkívül fontos lenne a stabilitás, a kiszámítható környezet, a hosszú távú tervezés, a szükséges változtatások lassú, felkészülést lehetővé tevő megvalósítása.

„Kiszámítható környezet kellene. Rengeteg minden kijönne még ebből a tanári gárdából is [ha megfelelő lenne a stabilitás].” – önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

„A legnagyobb probléma a rendszerváltás óta, hogy teljesen kiszámíthatatlan a közoktatás, a felsőoktatás és a szakképzés is. Nem lehet tervezni intézményi szinten, mert nincs

tervezés szakpolitikai szinten. Minden sürgetve és erővel volt bevezetve. Ezt nem bírják tovább az oktatásban dolgozók.” – oktatásszervezéssel, -fejlesztéssel foglalkozó szervezet szakértője

„Jó lenne, ha a tartalmi szabályozásnak lenne egy hosszabb ciklusok alatt végbemenő reformja. Hosszabb ciklusra van szükség, mert a tartalmi, módszertani elemek iskolába való bevitelére lassú folyamat.” – nagy tankönyvkiadó oktatáspolitikai szakértője

„Ha mondjuk 6 év alatt zajlik le a folyamat, ez nagyjából az időtáv.” – taneszköz-kereskedelmi vállalkozás képviselője, rálátással az oktatáspolitikára

4.3. Az oktatásra általában és a pedagógusok fizetésére konkrétan a mainál többet kell költenie az államnak.

„A válságból kivezető utat az osztályterekben tervezik. Többet kell fordítani erre GDP-arányosan.” – pedagógus érdekképviselő szakértője

„Nem lehet megúszni, hogy ezt a nagy rendszert megfinanszírozza az állam. Megsokszorozódtak az egészségügyi kiadások a világháború óta. Az oktatással is ugyanez fog történni a következő 50-80 évben.” – alapítványi iskola igazgatója, széles rálátással az oktatáspolitikai különböző területeire

„Ahhoz már elég öreg vagyok, hogy azt gondoljam, hogy eszközöknél a legfontosabb a pénz.” – roma oktatásügyi szakértő

„Pénz. Iszonyú sok pénzt kell beletolni [ebbe a szektorba].” – országos szülői érdekképviselő vezetője

4.4. A decentralizált, szétaprózott önkormányzati fenntartású iskolarendszer többféle problémával terhelt volt, azonban a centralizáció túlzott, megvalósítása a jelenlegi formájában előkészítetlen és szakmailatlan.

A 2010 előtti fenntartói struktúra visszaállítását nem tartják elképzelhetőnek, ehelyett a megindult centralizációs folyamatot kellene átgondolni (tankerületi irányítási szint szélesebb jogkörökkel), professzionalizálni és kiszámíthatóvá tenni.

„Nem szabad visszacsinálni az elindult változásokat [önkormányzati tulajdonból állami tulajdonba adás]. Inkább azon gondolkodjunk, hogy hogyan lehetne jobban csinálni.” – "második esély" alapítványi középiskola oktatója

„Ami központosítva van: munkaügyi dokumentumok, felvétel, kinevezés – tankerület-szinten lenne jó, országosan nem lehet kezelni.” – budapesti tankerületi vezető, iskolaigazgatói háttérrel

„Egységesíteni kellene országos szinten [a közoktatás feltételeit], szakmailag és infrastrukturálisan is egységesnek kellene lennie a közoktatásnak. Az önkormányzati fenntartás nem teremtett azonos feltételeket.” – kistélepülés polgármestere

„Politikailag nem lehet előjönni a mindent visszával. El kell fogadni a járást, az ehhez hozzárendelt fenntartói kört, a működtetést elvenni az önkormányzatoktól, a szakmai feladatokat odarendelni. A kistérségi logikában a közösséghez telepítette ezeket, és ehhez közösségi ellenőrzési jogosítványokat kell rendelni.” – alapítványi iskola igazgatója, széles rálátással az oktatáspolitikai különböző területeire

„Nem volt jó a régi [intézményi fenntartói modell], az önkormányzatok teherbíró képessége a végét járja, az állam nagyon kevés pénzt adott. ...Egy társult iskolarendszert el tudok képzelni, de az önkormányzatok legyenek ott, tudják, hogy mi a helyzet helyben, fontos, hogy tuják befolyásolni a folyamatokat. A helyi sajátosságokat nem lehet a centrumból kezelni.” – kis település polgármestere

4.5. Több és jobb pedagógiai szakszolgáltatás, elérhető képzés, továbbképzés biztosításával kell segíteni a pedagógusok munkáját.

„Azoknál az intézményeknél és önkormányzatoknál, ahol valóban felléptek ezek a jelenségek (rossz tanulói eredmények, szegregáció, kontraszelektált tanárok) plusz szakmai, szakpedagógiai szolgáltatásokat kellett volna odavinni.” – az oktatásügyet érintő fejlesztéspolitikára rálátó szakértő

„Utazó tanári hálózat – óriási szerepének kellene lennie. A többségi intézmények segítség nélkül vannak az SNI-s gyerekek bekerülésével. Szolgáltató rendszernek azonnal készenlétben kellene állnia. Nem kell minden intézményben logopédus, pszichológus, stb. [viszont a] szakszolgálat rendelkezzen olyan szakembergárdával, akik megfelelő képesítéssel rendelkeznek, teamben tudnak dolgozni, problémákat feltárni.” – szakszolgálat vezetője

„Izonyú sok segítség kellene a pedagógusnak. Nagyon megtámogatni őket. A továbbképzés nagyon fontos, [elsősorban] attitűdformáló képzés, szupervízióra izzonyú szükség lenne (szakmai önismereti folyamat- saját elakadásaira rálátni, azon segíteni) A pedagógus érzékeny és nagyon magányos.” – "második esély" alapítványi középiskola oktatója

„A tanárok módszertani felkészítése nagyon fontos, de ugyanennyire fontos a pedagógiai munkát kiegészítő alkalmazottaknak, munkatársaknak.” – önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

4.6. Az iskolák finanszírozása szektorsemleges kell, hogy legyen.

„Ez [szektorsemleges iskolafinanszírozás] teljesen alapvető érdek és jog. Elvben egységes rendszer szerint működünk, a feltételeket is egységesen kell biztosítani.” – történelmi egyház oktatásügyi felelőse

„Ezt [szektorsemleges iskolafinanszírozás] nem tartanám rossznak, ha az elvárások is ugyanazok lennének (kimeneti szabályozás)” – tankönyvpiaci érdekképviselet képviselője

„Egy alapvetően gyerekalapú, normatív finanszírozásra lenne szükség ... Nincs ésszerű magyarázat a civil és az egyházi szféra közötti finanszírozás-különbségre. Ez tulajdonképpen a szektorsemlegességből egyenesen következik.” – alapítványi iskola igazgatója, széles rálátással az oktatáspolitikai különböző területeire

„Ezzel [szektorsemleges iskolafinanszírozás] egyetértek. Annál hamisabb szembeállítás, hogy önkormányzati, alternatív, alapítványi, egyházi – sosem volt szimpatikus.” – nagy tankönyvkiadó oktatáspolitikai szakértője

„Jó lenne [szektorsemleges iskolafinanszírozás] ” – önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

4.7. A hit és erkölcsstan oktatása a most bevezetett formájában problematikus.

„A kötelező erkölcsstan-oktatást azt visszacsinálnánk, de az, hogy legyen keret a beszélgetésre az nagyon fontos – nem kötelező erkölcsstan, de valami kell.” – önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

„Hit és erkölcsstan bevezetésének problémáját görgetjük. ... nagyon sok probléma lesz a hit és erkölcsstan bevezetésével: 5 különböző felekezet akar majd hittant tartani egy időben és még az erkölcsstan is: nincs elég terem.” – történelmi egyház oktatásügyi felelőse

5. Várható reakciók potenciális változtatásokra

Ebben a fejezetben igyekszünk összefoglalni azt, hogy a szóbjövő, vizsgált fő oktatáspolitikai változtatási irányokra milyen reakciók várhatók. Alább ezeket vesszük sorra; ahol a reakciók heterogének voltak, ott, figyelemmel a kutatás céljára, a fenti 4. fejezetben befolyásosnak kategorizált csoportok reakcióira koncentrálunk. Az itt tárgyalt lista csak részben fed át a mellékletben bemutatott kérdéslistával: a kérdésekre adott válaszokat részben összevontuk, részben az interjúkban más kontextusban kerültek elő kérdések, mint terveztük, részben, időhiányban, egyes, relatíve kisebb súlyú változtatási irányokra csak kevés interjúban tudtunk rákérdezni.

5.1.A 2010-13-as oktatáspolitikai változtatások visszafordítása

Mint fent már kiemeltük, a legkülönbözőbb stakeholderek és megkérdezettek (köztük még KLIK-alkalmazottak is)

- **5.1.1. erősen támogatják a közoktatás teljes centralizálásának legalább valamelyes enyhítését** (bár az önkormányzati fenntartás korábbi rendszerével is ugyanilyen nagy számban voltak igen kritikusak - ld. fenn).

Sokan, de nem mindenki gondolná helyesnek:

- **5.1.2. a felsőoktatási felvételi keretszámok visszaemelését,**

- **5.1.3. a tanterv-központosítás visszafordítását**
- **5.1.4. és az elbizonytalanodott státuszú TISZK-ek és az RFKB-k helyzetének rendezését.**
- **5.1.5. Többen kritizálták a Híd-programot is,**
- **5.1.6. és, aki említette, kritizálta mostani formájában a hit- és erkölcsoktatás módját is,** beleértve a megkérdozett egyházi fenntartót is (ld. fenn).
- **5.1.7. Erős, de különböző irányú érzelmek övezik a tankötelezettség korhatárának leszállítását.**

A többi változtatást, ill. visszafordításukat csak sporadikusan említették fel.

„[fontos] az egyetemi-főiskolai keretszámokat visszaállítva, stratégiai programot kialakítani a felsőoktatás ésszerű racionalizálására” – vidéki tankerületi vezető

„Finanszírozott felsőoktatási keretszámok csökkentésével egyetértünk, de átgondoltan kell ezt megtenni. El kell mozdulni a természettudományos képzések irányába, jogász, közgazdász képzéseket csökkentve, de továbbra is támogatni kell.” – munkáltatói érdekképviselet oktatásügyi szakértője

„A TISZK alapcéljai nagyon szimpatikusak voltak – pontosan ezt hiányoltam a szakképzésben (csúcstechnológia, eszközpark, struktúrák kialakítása) az, hogy mi lett belőle, az más kérdés. Nem így indultak.” – budapesti tankerületi vezető, iskolaigazgatói háttérrel

„TISZKEK tanműhelyei most parlagon vannak, ez nagy pazarlás.” – munkáltatói érdekképviselet oktatásügyi szakértője

„TISZK-ek közül fenn kellene tartani 30-40-et, olyan infrastruktúrák jöttek létre, amik üresen állnak, nincsenek kihasználva. Az egész nincs végiggondolva. A TISZK-ek most is a levegőben lógnak, nincs kitalálva, hogy az új rendszerben mi lesz velük.” – az oktatásügyet érintő fejlesztéspolitikára rálátó szakértő

„Híd-program helyett iskola előkészítő évfolyam[ra van szükség]” – vidéki tankerületi vezető

„A Híd-program rossz, óriási hiba és vissza kell vonni” – alapítványi iskola igazgatója, széles rálátással az oktatáspolitikára különböző területeire

„15 éves korukban át kell tenni a gyerekeket a Híd-programba, ha nem végeztek el hat osztálynál többet az általános iskolában. Az egész szakképzési rendszert át kell gondolni. Az ország egészének érdeke azt kívánja, hogy ez a rendszer a lehető leghamarabb tűnjön el.” - pedagógus érdekképviselet szakértője

„A tizenhat éves tankötelezettségnek örültek a pedagógusok, mert meg lehetett szabadulni a hülyéktől.” – pedagógus érdekképviselet szakértője

„a tankötelezettség 18 éves korra történő visszaállítása [nagyon fontos]” – vidéki tankerületi vezető

„18éves korig tartó iskolakötelezettség visszaállítása hihetetlen indokolt.” - pedagógus érdekképviselő szakértője

„2014-ben, ha lesz egyáltalán politikai fordulat, akkor a végrehajtó hatalomnak meg kell tartania az állami rendszert és szövetségesként kell az iskolahasználói kört megjeleníteni. Ennek a fő eleme pedagógiai autonómiáknak a visszaerősítése.” – alapítványi iskola igazgatója, széles rálátással az oktatáspolitikai különböző területeire

5.2. A fenntartói modell átalakítása: az önkormányzatok hatáskörének növelése (de nem visszaállítása), a centralizáció leépítése, az intézményi autonómia visszaállítása, de a járási tankerületek megtartása.

Mint fent bemutatottuk, mind a most bevezetett teljesen centralizált fenntartói rendszert, mind a korábbi status quo-t mindenki elutasítja. A kettő közti intervallumon belül már a nézőpontok és érdekek jelölik ki a változatos álláspontokat: az önkormányzatok legalább valamelyes beleszólást igényelnének a helyi iskolaügybe, az integrációban, hatékonyságban érdekeltek a járási tankerület mérethatékony voltát hangsúlyozzák.

„El kell fogadni a járást, az ehhez hozzárendelt fenntartói kört, a működtetést elvenni az önkormányzatoktól, a szakmai feladatokat odarendelni. A kistérségi logikában a közösséghez telepítette ezeket, és ehhez közösségi ellenőrzési jogosítványokat kell rendelni.” – alapítványi iskola igazgatója, széles rálátással az oktatáspolitikai különböző területeire

„A 198 tankerület az egy jó elgondolás. Ha ezt jól csinálnák, akkor ez működhetne.” – taneszköz-kereskedelmi vállalkozás képviselője, rálátással az oktatáspolitikára

„A tankerületi rendszert jól meg lehetne csinálni, ha támogató és nem ellenőrző funkcióval.” – "második esély" alapítványi középiskola oktatója

5.3. A komprehenzív iskola felé: elmozdulás a korai szelekciótól az iskolaszervezet változtatásával

A komprehenzív iskolamodell nehezen értelmezhető és elképzelhető a legtöbb érintett számára. Itt is heterogének az álláspontok: a megkérdozett egyházi fenntartó elutasító, mások a 6+6 mellett, megint mások a 8 osztály 9-re bővítése mellett érvelnek. A többség belátja a későbbi szelekció előnyeit, de a stabilitásigényük okán a befolyásos stakeholderek ódzkodnak a radikális iskolaszervezeti változtatásoktól, és a 6- ill. 8 osztályos középiskolák haszonélvezői elleneznék azok megszüntetését.

„Képzeld el azt az iskolát, ahol a jólfésült matrózbúzós kislány találkozik a tetovált, szögekkel kivert srácokkal és félrelökik. Nagy kárára lenne a többieknek. Nem lehetne nevelni. Tönkretenné a jót, nem javítaná a rosszat. Lefelé húzná a többieket.” – történelmi egyház oktatásügyi felelőse

„Az egyik: szabad iskolaválasztás első demokratikus vívmánya az országnak. Ennek valószínűleg nem lehet nekimenni.” – önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

„Azért nehéz még, mert minden olyan beavatkozás, ami érinti az intézmények létezését, az olyan egyéni sérelmekhez vezet, (ki lesz igazgató vagy nem), ebben a félfedális rendszerben – ahol elég, ha hárman felhívjuk a képviselőt, hogy biztosan jól meggondolta-e ezt a lépést – olyan lépéseket kellene tenni a komprehenzivitás irányába, ami nem fenyegeti intézmények létezését. Például a 8-ból lehetne 9-et csinálni, mert kisebb ellenállásba ütközne, mint az, amiről szó volt, hogy ömlesszük egybe az iskolákat és utána... Mert ott több igazgatói státusz meg fog szűnni.” – önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

„Elitképzést engedjük meg. Ne tiltsuk.” – önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

„Végre lehet hajtani intézményi szerkezeti reformot, 6+6os oktatás, és amennyire csak lehet teljesíteni az egységes, 12 évfolyamos, komprehenzív iskolák követelményeit. A 6+6os rendszerben az óvodától az érettségiig, be kell hozni a nyelvi előkészítő évfolyamokat, nagy hangsúlyt kell fektetni az idegen nyelvre, megkísérelni, hogy mindenki minimum alapszinten két idegen nyelven tudjon kommunikálni, mert e nélkül nagyon nehéz vállalkozni vagy elhelyezkedni.” – pedagógus érdekképviselő szakértője

„Hosszú ideje híve vagyok a komprehenzív oktatásnak, most azonban nem tartom kivitelezhetőnek minden településen az általános és középiskolák összevonását! Maradjon ez meg az adott település és önkormányzat saját hatáskörében, legyen helyi döntés a szerkezetváltásról. Az intézmények többsége nem lesz motivált a korábbi átszervezések miatt.” – vidéki tankerületi vezető

„Az iskolaszervezethez is hozzá kellene nyúlni. ... el lehetett volna érni a 9 osztályos iskolát. Ezzel vissza lehetett volna nyerni azt, amit a szakképzés megcsönkítésével elvesznek” – taneszköz-kereskedelmi vállalkozás képviselője, rálátással az oktatáspolitikára

„6+6-ra esküszöm. Pont abban az életkorban teszi meg a gyerek a váltást, ami a legjobb. 8+4 a legrosszabb.” – "második esély" alapítványi középiskola oktatója

„Ezeknek a gimnáziumoknak [6 és 8 osztályos] a számát, a képzés módját nagyon komolyan át kell gondolni. Társadalmi feszültséget fog generálni, az ellenzék ezt ki fogja használni. Sokszínű iskolarendszer – legyen sokszínű a fenntartás, fenn maradhat az osztott szerkezet, de ezt általánossá tenni nem jó.” – pedagógus érdekképviselő szakértője

5.4. Teljes, iskolai szintű, állami külső minőségértékelési rendszer kiépítése

A legtöbb érintett idegenkedik *high-stakes* értékelési és ellenőrzési rendszerek bevezetésétől. Amíg a funkciója segítő, nem szankcionáló, munkája valódi szakértelmen alapszik, az egyes szakterületeken folyó értékelésben az illető szakterület szakemberei vesznek részt, amíg nem az egyes pedagógus munkáját, hanem az iskola egészét próbálja értékelni, egy ilyen rendszer szinte mindenkinek elfogadható, azzal, hogy az egyházi és alapítványi iskolák fenntartói tartanak attól, hogy az állami intézményekre vonatkozó kritériumok alapján értékeljék őket. Az egyes pedagógus munkáját is értékelő felügyelettel szemben már megosztottabbak, bár nem uniform módon elutasítóak a vélemények.

„Az értékelés egy folyamat legyen. Egy-két órából nem lehet következtetéseket levonni.” – pedagógus érdekképviselő szakértője

„Azt, hogy a pedagógus munkáját időről időre minősítsék, azt [jónak tartom]. A szakfelügyelői rendszert viszont élesen elutasítjuk.” - pedagógus érdekképviselő szakértője

„Mindenkinek szükséges a minőségértékelés, iskolának, szülőknek, pedagógusnak. Tényleg olyan szakértő menjen oda, aki felkészült, hozzáértő. Központi értékelési rendszert ki kellene dolgozni. Komplex ellenőrzés ne jöjjön vissza, de nem baj az, ha egy-egy iskolát ütemezetten értékelnek.” – budapesti tankerületi vezető, iskolaigazgatói háttérrel

„Minőségi kontroll. Világosan külön kell választani az iskolahasználói és a szakmai kontrollt. A két dolog eltérő módon jelenjen meg. Az iskolahasználói kontroll a vezetői kinevezéseket kell, hogy jelentse. A szakmai kontroll a működésre vonatkozó feladatokat jelenítse meg.” alapítványi iskola igazgatója, széles rálátással az oktatáspolitikai különböző területeire

„Minősítés funkciója az a nyilvánossághoz tartozik és itt az állam, mint szolgáltató a szakmai kritériumokat határozza meg pl. kompetenciamérés. Vagy egyáltalán mindenféle kontroll indokolt és hatékony rendszer, aminek a következményei a nyilvánosságra és intézmény menedzsmentjére vonatkoznak.” alapítványi iskola igazgatója, széles rálátással az oktatáspolitikai különböző területeire

„Ahogy most kinéz, azt nem tartom jónak. Egy olyan típusút, ami szakmai tutoráló rendszer, az jó lenne. Nem számonkérés, hanem visszajelzés, javítás.” - nagy tankönyvkiadó oktatáspolitikai szakértője

„minden szakember szerint szükség van külső minőségértékelésre.” – taneszköz-kereskedelmi vállalkozás képviselője, rálátással az oktatáspolitikára

„Független standardokon alapuló mérőrendszerre lenne szükség.” – az oktatásügyet érintő fejlesztéspolitikára rálátó szakértő

„A minőségértékelés eddigi modelljei szerintem nem voltak hatékonyak – a tanfelügyelet és a szakfelügyelet szakszerű minőségkontrollja és az intézményi minőségértékelés praktikus kombinációja adhatna reális értékelést az intézménymenedzsment és a pedagógus munkájáról.” – vidéki tankerületi vezető

„Szakfelügyelet itt van most már. Ha vissza lehet állítani az intézményi, fenntartói minőségértékelést, akkor az országos mérés-értékelés rendszere mellett van egy hatósági ellenőrzési rendszer, van egy minisztériumi szakmai ellenőrzés rendszere. Miért kell még külön?” – pedagógus érdekképviselő szakértője

„Kell minőségbiztosítás, de az nem lehet, hogy nincsenek kimeneti követelmények” - önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

5.5. Következetes, kategorikus roma integráció az iskolarendszerben

Mára maga az iskolai integráció explicit elutasítása tabuvá vált, de többen az azt elősegítő szabályokat, mint nehézkes, életszerűtlen követelményeket emlegetik, arra hivatkoznak, hogy a roma tanulókat csak egy bizonyos arányszámig lehet sikeresen felzárkóztatni, vagy azt hangsúlyozzák, hogy az integráció csak ma a pedagógusok többségénél hiányzó attitűd és pedagógiai eszköztár megléte esetén lehet sikeres. Sokan igyekeznek a társadalmi integráció feladatát az oktatástól eltolni. Többen említették azt, hogy a járási tankerület lehetőséget teremt az intézményösszevonással, településközi átrendezéssel járó integrációra.

„Igyekszünk felzárkóztatni. Addig lehet integrálni, amíg kisebbségben vannak a cigányok.” – történelmi egyház oktatásügyi felelőse

„Az adott helyzetben a szociális hátrányok kiküszöbölése nem az iskola dolga. Ez a szociális ellátórendszer, az önkormányzat feladata. Az iskola dolga, hogy ezt jelezze. Hogy a gyerekek gyerekei ne ilyen helyzetbe kerüljenek, abban már van felelőssége az iskolának. Ne vigyék tovább ezt a hátrányt, zárják az ollót. ... Nagyon nehéz ennek a kérdésnek a megoldása, én nem tudom a receptet, azon kívül, hogy integráció-integráció-integráció”. – pedagógus érdekképviselő szakértője

„Fontosnak tartom, hogy legyen [hátránykompenzáció, felzárkóztatás], de a módszerek nem biztos, hogy jók. Az iskolától azt kérik számon, ami a család feladata lenne. Ezt csak komplexen lehet elképzelni.” – budapesti tankerületi vezető, iskolaigazgatói háttérrel

„Furcsa helyzet van. Bár az integráció elvileg támogatható, de szakmai tapasztalat erre nincs. Nekem az a tapasztalatom, hogy a kulturálisan vagy akár egészségügyi okokból is azonos típusú gyerekek nevelésére az iskola jobban alkalmas, mint az integrációra.” – alapítványi iskola igazgatója, széles rálátással az oktatáspolitikai különböző területeire

„Nagyon sok jó gondolat volt, ami sok mindenen elbukott. Egyrészt az erőszakosságon. Az integrációt nagyon erőltették. Ez nem volt árnyaltan kezelve. Amíg a szemléletben nem történik változás, amíg a pedagógus nem hiszi el, hogy az iskola az egyetlen, aki tehet bármit, amíg nem gondolják azt, hogy ez dolguk is, addig ez csak egy felülről erőszakolt intézkedés.” – "második esély" alapítványi középiskola oktatója

„Alapvetően az osztályterem falai között dőlnek el ezek a dolgok. Számos olyan elem van, amin csak a pedagógus tud változtatni, a központ nem.” – taneszköz-kereskedelmi vállalkozás képviselője, rálátással az oktatáspolitikára

„A közoktatási törvény egyik kudarca arra vezethető vissza, hogy az integrációhoz nem voltak meg a személyi és tárgyi feltételek. ... Magyarországon egyedül kell megoldania a pedagógusnak azokat a helyzeteket, amikhez integráció jó dolog, pedagógiailag hasznos dolog, de más szemléletű tantervi szabályozásra van szükség, más szemléletű pedagógusfelkészítésre és más összetételű pedagógusgárdára van szükség. Ezt az ügyet tovább kellene vinni.” – pedagógus érdekképviselő szakértője

„Megindult a referenciaiskolák hálózatának kiépítése, ami nagyon jó. Sokkal hitelesebben tudnak egymástól tanulni az intézmények. Kívülről el lehet mondani a tanácsokat, de nem válik automatikusan adaptálhatóvá. Míg hogyha egy bázisiskolától, vagy referenciaiskolától

tanulnak, olyantól, akinek van tapasztalata, abból sokat tanulnak.” – önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

5.6. Jobban differenciált pedagógus-fizetések

Általánosan elfogadott a felkészültség és a plusz feladatok (közte is a képzésben való részvétel), honorálása a fizetéssel, és a befolyásos stakeholderok (különösen: a jelentős idősebb tagsággal bíró pedagógus-szakszervezetek) az életkorral növekvő fizetést is támogatják. A pedagógusi teljesítmény anyagi elismerésének, különösen iskolavezetői diszkréció alapján való honorálásának kérdésében már megosztottabbak a megkérdezettek. Ez utóbbi a megismert alapítványi iskolákban sem szokásos.

„3 elemű juttatási rendszerre lenne szükség. Tisztességes illetményi rendszer. Konkrét feladatokat honorálni, + teljesítményelem. Arányokon lehet vitatkozni. Teljesítményelem 20-25% kellene.” - pedagógus érdekképviselő szakértője

„A szakfelügyelet és az intézményvezetés által végzett szakmai ellenőrzésen, minőségbiztosítás során tapasztalt értékelésektől, a tanulói összetételtől, az intézményvezetés értékelésétől, a hozzáadott értékű eredményességtől, a nevelő megszerzett kompetenciáitól, a képzésben, önképzésben tapasztalt aktivitásától [függjön a pedagógus fizetése].” – vidéki tankerületi vezető

„Még egy lényeges elem, amit nagyon nehéz megoldani és nagyon komoly problémát jelentett, hogy egységes volt a béremelés. Addig, amíg a jó tanár egy fillérrel nem különbözik a rossz tanártól, addig nem lehet.” – taneszköz-kereskedelmi vállalkozás képviselője, rálátással az oktatáspolitikára

„Vannak fokozatok. Egyetértek. Fiatalként is elfogadtam azt, hogy aki már letett az asztalra 30 évet, az ne annyit keressen, mint egy pályakezdő. Minőségi munkáért kereset kiegészítés – nevelés, megnövelném, nagyobb szabadság az igazgatónak, hogy a minőségi munkát tényleg meg tudja fizetni. Nem rossz amúgy a bértábla, pótlékrendszer, csak pluszt kellene hozzátenni.” - budapesti tankerületi vezető, iskolaigazgatói háttérrel

„Az államilag garantált, elfogadható bért én jónak tartom. Azt, hogy a pedagógus munkáját időről időre minősítsék, azt szintén. A szakfelügyelői rendszert viszont élesen elutasítjuk. A pedagógus időről időre megmértesse magát, továbbképezze magát, ez fontos. A helyi közösségért végzett plusz munkát – amit nem lát az állam, a távoli fenntartó – azt igenis honorálni kell, nem élethosszig tartó dolgokkal, hanem pluszbérral, stb. Helyi ösztönzők visszahozása.” - pedagógus érdekképviselő szakértője

5.7. Kimeneti követelmények bevezetése az általános iskolában (14 éves korban)

Inkább (bár nem univerzálisan) elutasítóak voltak a megkérdezettek, elsősorban a 14 éves kor fejlődéslelektanilag szerencsétlen voltát, és a velejáró további stresszt említették ellenérvként. Ebben a kérdésben különösen gyakori volt a laikus (vulgár-pszichológiai) jellegű vélekedés, és a szakmai, evidencia-alapú érvek hiánya.

„Nem jó ötlet. 14 éves kor az korai. Főleg a fiúknak. Eltérő tempóban fejlődnek, mint a lányok. 16 éves kor már inkább lehet, de a 18 az jobb. Nem is kell egy fix kor, hanem egy től-ig mérés kellene. Ebben az életkorban már nivellálódnak a különbségek.” - pedagógus érdekképviselő szakértője

„Egyetértenék. Érettségit majdnem feleslegessé is tenné. Amiben én gondolkodom, a 16 éves korban való befejezése az iskolának, ami után szakképzés, vagy értelmiségi alapképzés, egyetemre való felkészítés: számomra ez teljesen átlátható és logikus.” - alapítványi iskola igazgatója, széles rálátással az oktatáspolitikai különböző területeire

„Egyetértek, de a nevelőtestület és a szülők hatásköre legyen a forma, a követelmények körének meghatározása. Cél: motiváló vizsgáztatás, amely során a félév, vagy a tanév jegyeit tekintve a jobb vizsgajegy javítson, a rossz jegy ne rontsa a korábbi teljesítményt.” - vidéki tankerületi vezető

„Ez költséges, időigényes, másrészt lehet valakit kötelezni, hogy vizsgázzon? Az országos mérés-értékelést, amelyik beindult, két kompetencterületen beindult, azt kellene általánossá tenni. Egy külön kis-érettségit nem tartanék jónak. Hihetetlen követelményeket állított a tanulók elé.” - pedagógus érdekképviselő szakértője

„De a gyerekeket 14 éves korban nem lehet stresszelné még jobban. Nem emberséges. Tragédia, ami zajlik, túlhajszoják a gyerekeket.” – történelmi egyház oktatásügyi felelőse

5.8. A kompetencia-alapú oktatás további elterjesztése

Azzal kapcsolatban, hogy a közoktatásban a kompetenciák fejlesztésére mekkora súly helyezendő, hogy az elmúlt évek ebbe az irányba mutató folyamata még alig tart valahol, vagy már a kívánatoson túl is lendült, a válaszok a különböző politikai állásfoglalású megkérdezetteknek különbözőek voltak. A modernizátorok több kompetencia-alapú megközelítést, a konzervatívak a fontolva haladást támogatják, de az, hogy a fő kompetenciák fontosak és azok célzott fejlesztésének helye van a közoktatásban, a legkonzervatívabbak kivételével általánosan elfogadott. A 2006-2013-as kompetenciafejlesztési hangsúlyok elfogadása tehát széles körben jellemző.

„Ez [kompetencia alapú oktatás] nagyon fontos dolog, de az egyházi stratégiában erről nincs szó. Kompetensnek kell lenni a társadalomban való eligazodáshoz, társadalomban való integrációhoz.” - történelmi egyház oktatásügyi felelőse

„A tanulási képességeket kell megalapozni, akkor képes lesz önmagát is fejleszteni. Képességek és motivációk. Alapkompetenciákat elsajátítani. Ha be tudná tölteni az iskola a feladatát, akkor nem kellene külön gondolnia a foglalkoztatásán.” – oktatásszervezéssel, - fejlesztéssel foglalkozó szervezet szakértője

„[A készségek, kompetenciák közül minek kellene ön szerint nagyobb súlyt adni az oktatásban?] Munkára nevelés, praktikus tudáselemek (pl. gazdálkodási alapismeretek, kreativitást, kooperativitás, önmegvalósítás, stb.) Idegen nyelvi kompetenciák, informatikai eszközhasználat, viselkedéskultúra.” – vidéki tankerületi vezető

„Előremutató volt, jól sikerült a kompetencia alapú oktatást bevezetni hivatott [TÁMOP] 3.1.4, nagyon jó volt a természettudományos oktatást ösztönző [TÁMOP] 3.1.3, egy buktatója előjött: az abszorpciós képesség és a kapacitásprobléma.” – az oktatásügyet érintő fejlesztéspolitikára rálátó szakértő

„[Kompetenciafejlesztés jó irány?] Többe került, mint a hozadéka. Nagyon nem használja senki.” – budapesti tankerületi vezető, iskolaigazgatói háttérrel

5.9. Erős korrupcióellenes és transzparenciaprogram a fejlesztési és szakmai szolgáltatásokkal kapcsolatban. Kereslet-vezérelt szakmai szolgáltatási rendszer, tankönyv-liberalizáció állami minőségbiztosítás és piacfelügyelet mellett

Az iskoláknak nyújtott szolgáltatásokkal, továbbképzésekkel, a tankönyvterjesztéssel (és, bár az külön ügy, az EU-forrásokból finanszírozott felnőttképzéssel) kapcsolatban – ezt még az illető piacok működésében érdekeltek, vagy az azokat létrehozók is elismerték – korrupciós és minőségi problémák állnak fenn, miközben a megkérdezettek többsége továbbra is fontosnak tartja és támogatja a szabályozott piaci működés nyújtotta sokszínűséget (szemben a legújabb állami koncentrációval). Mind a mostani tankönyvpiaci, mind más piacfelügyeletet és minőségbiztosítást erősítő lépésnél élnek ugyanakkor az érintettek a gyanúperrel, hogy a központi szabályzás nem pusztán a járadékvadászat és korrupció központosítását fogja-e eredményezni.

„Állandóan a ló valamelyik oldalán vagyunk. Ami volt a tankönyvpiac az egy túl liberális volt. Most meg a másik véglet van.” - pedagógus érdekképviselő szakértője

„A tankönyvnel volt egyfajta minőség. De a szakmai szolgáltató cégek, továbbképzők – nem megfelelő a színvonal és nagyon drágák. Köznevelési törvény kapcsán is volt ilyen – semmit sem ér. Haszontalanul nagyon sok pénz elmegy.” - budapesti tankerületi vezető, iskolaigazgatói háttérrel

„Egy pártatlan szakmai grémium létrehozásával – amelynek legitim küldetése a korrupció elhárítása – el tudom képzelni, hogy követők a fejlesztés és a szakmai szolgáltatások korrekt felhasználásának garanciáit.” - vidéki tankerületi vezető

„Piaci viszonyoknak azért nem tehető ki [az oktatásszolgáltatás], mert az állam kötelezővé teszi az igénybevételét és megszervezését. Ez csak korlátozza a piaci viszonyokat, de nem szünteti meg. Azon időszak alatt, amikor kötelezővé teszi az igénybevételt, ellenszolgáltatást nem lehet kérni. Emellett az oktatásnak lehetnek piaci jellegű szolgáltatásai.” - pedagógus érdekképviselő szakértője

„Részben a korrupció és a transzparencia hiánya nagy gond. Ha a minőségbiztosítása a tankönyvpiacnak és a továbbképzési piacnak megtörténik, akkor ez a keresletvezérelt szolgáltatás már működik. Addig viszont nem. Mert addig egy dzsungelháborút liberalizálunk.” – önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

5.10. Taneszköz innováció a papírtól az IT felé

Az ebben érdekelt vállalatok nem meglepő módon lelkesen támogatnák, mindenki más, bár nem vitatja, hogy ez a jövő útja, a pedagógustársadalom konzervativizmusára hívja fel a figyelmet és óv a voluntarizmustól; a papíralapú tankönyvkiadásban érdekelték vehemensen ellenzik (illetve EU-s fejlesztési ösztönzés mellett tartják elképzelhetőnek), de álláspontjuk kifejtésében jellemzően vélekedésekre, és nem evidenciákra támaszkodnak.

„Iskola felszereltségének fejlesztésére is kellene költeni. Nem szabad lemaradnia az iskolának – információtechnológia inkább, mint az iskola felújítás.” – pedagógus érdekképviselő szakértője

„Nem adnék pedagógus diplomát olyan ember kezébe, aki nem tudja készség szinten használni az elektronikus eszközöket az iskolákban.” - taneszköz-kereskedelmi vállalkozás képviselője, rálátással az oktatáspolitikára

„ A modern eszközök, bevitele fontos dolog, sebességét meghatározzák a pénzügyi lehetőségek.” - pedagógus érdekképviselő szakértője

„Nem támogatnám. Írni megtanulni nem lehet nem papír alapon. Az olvasási készség, a könyvekhez való viszony teljesen más akkor, ha a gyerek ezt kézbe fogja, ha papír alapú taneszközökkel ismerkedik. Ez ellentmond annak, hogy a tartós taneszközök bevezetésének. Beleírás, saját gondolatok megfogalmazása az egész gondolkodásra, tanulási képességre, teljesítményre nagyon nagy hatással van. Egy középiskolás számára viszont kötelezővé lehetne tenni digitális tananyagot. Ettől informatikailag nagyon távol vagyunk.” – tankönyvpiaci érdekképviselő képviselője

„Vegyük észre, hogy a tanárok és a szülők is papír alapon képzik el a kultúrát. Ne veszítse el a folytonosságát a kultúraátadás.” – önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

5.11. Intenzív oktatási programcsomag-fejlesztés beindítása

A Sulinova-anyagok botrányát felemlegetve többen iskolák keresletének figyelembevételét, jól kiválasztott külföldi anyagok magyarítását ajánlják.

„Kompetenciafejlesztő programcsomagok helyes irányba léptek. Elért egy kritikus tömeget, több száz intézményt megmozgatott, sok pedagógus bevonódott. Ez fontosabb, mint a komprehenzív iskola – ha nem adok plusz tudást a tanárnak, nem változtat meg a módszertant, akkor nem változik meg semmi. Ezt nem kellene az elejéről kezdeni. Egy csomó minden megvan angolul, csak le kellene fordítani. Pl. visszatérve a különböző kompetenciafejlesztési csomagokra, kooperatív tanulási technika aratta a legnagyobb sikert a tanárok között, elmentek a 30 órás továbbképzésre, majd bementek ez után az órára és azt látták, hogy működik. Azért működött, mert egy algoritmusra épül, megvan, hogy mit kell csinálni bizonyos szituációkban. Lefordították azt a könyvet [ami részletesen tartalmazza a módszertant]. Ilyet le lehetne történelemből is, vagy természettudományokból is. Nem arra kellene menni, hogy helyi agymenésekkel fejlesszünk. Ezek a módszerek már készen vannak.” – nagy tankönyvkiadó oktatáspolitikai szakértője

„Nagyon sok minden van, ami megvan, porosodik, avul, ezekhez kellene visszanyúlni, ráépíteni. Nem annyira óriási intenzitással kell újat fejleszteni, mint inkább már meglévőt terjeszteni. Leporolni, aktualizálni.” – önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

5.12. Az általános és tanulási kompetenciák fejlesztésének megerősítése a szakképzésben

A megkérdezettek között is vita van a „közismeret” és a szaktárgyak kívánatos arányáról és sorrendjéről a szakképzésben: többek szerint az alapkompenciák fejlesztése már elkészt ilyenkor, ők a szakiskola vélelmezett kudarcáért az általános iskolát hibáztatják. mások a Dobbantó programra hivatkoznak, mint sikerre, megint mások a szakiskolák pedagógusállományában látják a fő korlátot.

„Borzasztó, hogy most mi van. Ebben az iskolarendszerben, ami eddig volt, az jellemzően szegregálni akaró szakközépiskolában már nehezen voltak motiválhatóak a diákok a Walesi bárdokkal, Ágnes asszonnyal, matematikával, sokkal inkább a mindennapi élet praktikus ismereteivel. Ez a mostani helyzet.” - pedagógus érdekképviselő szakértője

„Az általános iskolában kellene több kompetencia fejlesztés.” – munkáltatói érdekképviselő oktatásügyi szakértője

„A tanuló próbálja ki magát, ha nem tetszik neki a szakma, akkor válthasson 11-ben. Piacca való találkozás, munkahelyekkel való kontaktfelvételeket kellett volna biztosítani. Ehelyett matek meg irodalom súlykolása, pedig ezt már megkapta felső tagozatban. Nem lehet csodálkozni, hogy a gyerek immunissá vált, a mákos téstát is megunja az ember, ha minden nap azt kell ennie.” – munkáltatói érdekképviselő oktatásügyért felelős szakembere, iskolaigazgató

„A helyzet az, hogy mindannyian tudjuk: a duális szakképzés visszaállítása redben lenne, ha az e képzési formákra jelentkező tanulók tanulási motivációja és fegyelme, az alapkészségek szintje magasabb lenne. Jól látszik, hogy most már hiányzik legalább egy tanév: a szintre hozás, a munkára történő szocializálás, a közismereti tárgyak bevezetéséhez. Nélkülözhetetlen a tanulásmódszertan, az informatikai kompetenciák fejlesztése.” – vidéki tankerületi vezető

„Egy dolgot nem láttunk, mert nem lehetett a végére jutni: hogy az általános iskolai kompetencia alapú fejlesztés mennyiben változtatta volna meg a 9. évfolyamra. A selejtgártás az általános iskolában történik. Ha vissza lehetne hozni, hogy nem lehet a gyereket megbuktatni, mert lassabb a többinél, hanem kompetencia alapon eljuttatni a nyolcadikig. Akkor nem lenne arra szükség, hogy az elmaradásokat bepótolja a szakképzésben.” - pedagógus érdekképviselő szakértője

„Dobbantó program – jó gyakorlatként középpontba állítani.” – önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

„Zsákutca volt a 2+2 [a szakképzésben], de ez [hároméves szakképzés] még inkább az lesz. A 2+2 hibája az alapozó első két év volt, a pedagógusok közismereti tárgyakat oktattak,

nem mutatták meg a szakma lehetőségét.” – munkáltatói érdekképviselő oktatásügyért felelős szakembere, iskolaigazgató

„Duális szakképzés (két év alapozó képzéssel + két év szakmatanulás) is lehet jó, de ez hitvita.” – munkáltatói érdekképviselő oktatásügyi szakértője

5.13. Erős Bologna-implementációs program beindítása a felsőoktatásban

A bolognai képzési rendszerrel, azzal, hogy az implementációja vagy maga a struktúra hagyott-e kívánnivalót maga után általában, és azzal, hogy bevezetése, majd eltörlése a pedagógusképzésben különösen javítja-e a minőséget, erősen eltérnek a vélemények.

„A felsőoktatási intézmények elszabotálták a bolognai képzést. Az ötéves képzést csak félbevágták és ugyanazt csinálták, mint korábban. Teljes átstrukturálás kellett volna. Ilyen körülmények között jó az osztatlan képzés.” - taneszköz-kereskedelmi vállalkozás képviselője, rálátással az oktatáspolitikára

„rettenetesen sérelmezem, hogy ha már egyszer elindult a bolognai logika, akkor anélkül, hogy bármi történt volna, szétverték. Ez súlyos hiba volt. Ugyanis az látszott, hogy a mesterre viszont jelentkeztek. Anélkül, hogy egyetlen alkalmat, egy évet legalább hagytak volna végigmenni, szétbombázták.” - alapítványi iskola igazgatója, széles rálátással az oktatáspolitikára különböző területeire

„Nagyon jónak tűnik a kétszintű tanárképzés. Veszélyes a visszavonása. Osztatlan képzés esetén kevésbé motiváltak jelentkeznek, amíg a tanárképzés presztízse nincs meg. Megúszási jelleggel jelentkeznek a 18-19 évesek. Felpuhul a motiváció. A nagyon motivált hallgatók továbbra is ott vannak végig. A mostani, kétszintű rendszerben mesterképzésre csak a motiváltak jelentkeznek, akik már tudják, hogy mire számíthatnak, jó a peer hatás, jó szakemberként mennek ki a képzésből. Nagyon jók. Csak a gyakorlatban dolgozók megkérdezésével lehet látni ezeket az eredményeket, mert még nagyon kevesen vannak a végzetek. Szakmódszertani lobbik győzedelmeskedtek az osztott képzés eltörlésével. ” - önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

6. Procedurális ajánlások

Mint a bevezetőben már hangsúlyoztuk, egy ilyen vizsgálat *önmagában* semmiképp sem képezheti szakpolitikai változtatások alapját. Néhány procedurális ajánlás azonban a fentiek, elsősorban az 5. fejezet alapján közvetlenül megfogalmazható. Ezek a következők:

6.1. Az oktatáspolitikára vonatkozó deliberáció kereteinek explicit, átlátható, mindenki által elfogadható szempontok alapján összeállított, az érintettek széles körét bevonó módon való fel/visszaállítása és (nem pusztán formális) működtetése.

„Nem is látszott nagyívű oktatáspolitikai gondolkodás. Ha egy ilyen összeállítványnak és letennék az asztalra, akkor meg lehetne nyerni hozzá a szülőket, a diákokat, a tanárokat. Ezt

az összefogást lehetne hasznosítani szakpolitikai szempontból” – pedagógus érdekképviselő szakértője

„Minimális konszenzus kellene a szereplők között, illetve az egész társadalommal. Első lépés kellene, hogy legyen. Szolidaritás hiánya nagyon rossz.” – önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

6.2. Az oktatási intézmények mindennapjait érintő változtatások bevezetésének időzítésével kapcsolatos metaszabályok megfogalmazása és törvénybe foglalása (kellő felkészülési idők, felmenő rendszerben történő bevezetés)

„Nem volt [korábban] türelem. Legyen arra idő, hogy elfogadják [az intézkedéseket], ne legyen kényszer. ... Óvatosan, lassan, szakmailag jól előkészítve. Sokat veszíthetünk [ha nem így csináljuk].” – önszerveződő pedagógus egyesület szakértője

„A legnagyobb probléma a rendszerváltás óta, hogy teljesen kiszámíthatatlan a közoktatás, a felsőoktatás és a szakképzés is. Nem lehet tervezni intézményi szinten, mert nincs tervezés szakpolitikai szinten. Minden sürgetve és erővel volt bevezetve. Ezt nem bírják tovább az oktatásban dolgozók.” – oktatásszervezéssel, -fejlesztéssel foglalkozó szervezet szakértője

„A közoktatás rendszere a leghosszabb gyártási folyamat. Nem jó az, ha négyévenként mindent felforgatunk.” – budapesti tankerületi vezető, iskolaigazgatói háttérrel

6.3. A potenciálisan az oktatáspolitikát a jelenben és jövőben uralni esélyes szakpolitikuskor széles köre által konszenzussal támogatott, hosszú távú oktatáspolitikai fejlődési irányok rendszerének megalkotása és bejelentése, akkor is, ha ez az egyik vagy a másik fél által fontosnak gondolt irányoknak csak egy a jobb és baloldal által egyaránt osztott közös halmazának megvalósítását teszi lehetővé.

„Nem tudják megérteni, hogy konszenzus nélkül semmi sem lesz. Olyan oktatáspolitikát nem lehet csinálni, ami nem ér el legalább 80-85%-os támogatottságot.” – taneszköz-kereskedelmi vállalkozás képviselője, rálátással az oktatáspolitikára

„Amint elmentetek még eszembe jutott, hogy a következő 5 oktatási minisztertől a stabilitás mellett még azt várnám, hogy a gyakorlati és elméleti szakembereket előzetesen és együtt bevonva alkossanak hosszú távra vonatkozó szakpolitikát, melyet folyamatos monitoring tevékenység mellett értékelnek, és az esetleges módosításokat csak annak alapján teszik meg (evidence based). ... mindezt kommunikálni kell a lakossággal és a szakmával is, ami alapvető fontosságú, ha bármilyen változást szeretnének elérni (el kell tudni fogadtatni és meg kell magyarázni, akár azt is, ami nem népszerű).” – oktatásszervezéssel, -fejlesztéssel foglalkozó szervezet szakértője

7. Függelékek, Mellékletek

1. számú melléklet: Stratégiai iratok

Intézménytérkép. Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmények Országos Egyesület
<http://www.egymi.hu/egymi/>

Hermándy-Bercz, Szegedi, Sziklainé: Esélyteremtés szakképzéssel, Budapest, 2013.
http://oktataskepzes.tka.hu/pages/content/index.php?page_id=1127

Horn György: Kompország oktatása útközben – De hol a túlsó part? Budaörs, 2000. január 28.

A Pedagógusok Demokratikus Szakszervezetének programja 2011-2015

<http://www.pdsz.hu/Media/documents/A%20PDSZ%20PROGRAMJA%20v%C3%A9gleges.pdf>

Pedagógusok Szakszervezete Programja 2008 – 2013.

www.pedagogusok.hu/dokumentumtar/PSZ%20program%202008_2013.doc

A Pedagógusok Szakszervezetének tizenkét tézise a közoktatás rendszerének megújításához
Budapest, 2011. március 27.

http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.pedagogusok.hu%2Fdokumentumtar%2FA%2520PSZ%2520%25E1%25E1%25E1%2520a%2520k%25F6zoktat%25E1s%2520rendszer%25E9nek%2520meg%25FAj%25EDt%25E1s%25E1hoz-2011-01-20.doc&ei=7XYjUb61HsnV4QSZ4oHoAQ&usq=AFQjCNFz1Kw6s_W6VI_0QgKpQux8xRBMlg&bvm=bv.42553238,d.bGE&cad=rja

Dr. Szüdi János: Esély és közoktatás – Kudarc vagy siker? 2012. március 27.

<http://drszudi.hu/2012/03/esely-es-kozoktatas/>

Dr. Szüdi János: Az oktatás szerepe a gazdasági növekedésben, 2012. október 31.

http://www.galamus.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=171237:az-oktatas-szerepe-a-gazdasagi-novekedesben&catid=9:vendegek&Itemid=66

2. számú melléklet: Interjúvázlat

I/1	Van-e közép- (4 év) és hosszú (>10 év)távú stratégiája (a magyar oktatással kapcsolatban)? Ha igen, mik a legfontosabb elemei?
I/2	Mik a legfontosabb sarokpontok, kulcsfontosságú feltételek az oktatási rendszerrel kapcsolatban az Önök számára? Mi az a 1-3 meglévő működési feltétel, amiből Önök semmiképp sem engednének, ha (a következő ciklusban) az oktatási reform kormányzati egyeztetésére kerülne a sor. És mi az a három legfontosabb közpolitikai célkitűzés, amit közös fellépéssel el kell érni, ami minden jövőbeni egyeztetés alapja?
I/3	Mi az a - szervezetüket érintő - három intézkedés, amit a 2010-2013-as oktatáspolitikai változtatásokból feltétlenül vissza kell csinálni és miért? Mit nem szabad és miért?
I/4	Mi az a három hosszú távú intézkedés, amit feltétlenül meg kell tenni (a közoktatásban/felsőoktatásban) <i>a foglalkoztathatóság javítása érdekében?</i>
I/5	Ha ön lenne a miniszter, mit tenne hosszú távon a közoktatásban/felsőoktatásban (az Ön által ismert területen) <i>a társadalmi hátrányok hatásának csökkentése érdekében?</i>
I/6	Ön szerint mit kell tenni hosszú távon a közoktatásban/felsőoktatásban az oktatási rendszer nyitottságának és a társadalmi változásokhoz való alkalmazkodóképességének javítása érdekében?
I/7	Mi kell ahhoz, hogy egy hosszú távú oktatáspolitikai stratégia hihető, hiteles legyen? Az ön területén hogy látja, mit érdemes lépni annak érdekében, hogy az érintettek azonosuljanak a céljaival? Ön milyen lépéseket tenne a megvalósíthatóság és a hitelesség érdekében?
II/1	Gondoljon vissza arra, hogy az elmúlt 6 évben volt-e olyan jelentősebb kormányzati/EU-s közpolitikai program, intézkedés, ami sikeresen valósult meg az Ön által ismert oktatási intézmény(ek)ben. Ha igen, melyik volt az és milyen feltételeknek köszönhető a sikeresség?
II/2	Milyen intézményi fenntartói modell lenne Ön szerint kívánatos/elfogadható? Mibe szóljon bele az állam, és miben kapjon az intézmény autonómiát?
II/3	Tekintse most a következő fenntartói struktúrát: kb. kistérségi tankerületek az iskolák fenntartói, a döntéseket pedig egy, kistérségi társuláshoz hasonló testület hozná! Mi szól mellette, mi szól ellene?
II/4	Ebben a fenntartói modellben milyen külső minőségértékelési modell lenne Ön szerint kívánatos/elfogadható?
II/5	Milyen iskolaszervezeti változásokat támogatna/ellenezne?
II/6	Tapasztalata szerint mik az előnyei, mik a kockázatai, ha összekeverjük a cigány és nem cigány tanulókat egy osztályban, egy iskolában? Milyen középtávú (4 éves tervezés) integrációs lépéseket tart megvalósíthatónak? Milyen erőforrásokra (finanszírozás, hatáskör, szaktudás) lenne ehhez szüksége az Ön által ismert oktatási

	intézményeknek? Hogy illeszkedik ez a távlati elképzeléseikhez?
II/7	A készségek, kompetenciák közül minnek kellene ön szerint nagyobb súlyt adni az oktatásban?
II/8	Milyen területen tartana fontosnak fokozottabb szektor- és intézményközi együttműködést, koordinációt?
II/9	Milyen intézményfinanszírozási modellt tart legjobbnak/elfogadhatónak koncepcionálisan és az Ön által ismert oktatási intézményeket érintő területen?
II/10	Mitől függjön a pedagógus fizetése?
II/11	Kell-e értékelni a pedagógusokat?
II/12	Be kell-e vonni az intézményhasználókat a döntéshozatalba?
	Képzeld el, hogy Ön az oktatási miniszter és a szakértői azt tanácsolják, hogy... mondjon pro és kontra érveket, amiket mérlegelne, majd azt, hogy hogyan döntene:
III/1	Iskolaszervezet átalakítása két lépcsőben: előbb egy intézménnyé összevonni általános- közép és szakiskolákat, majd meghosszabbítani a komprehenzív részét az oktatásnak.
III/2	Kimeneti követelmények bevezetése az általános iskolában (14 éves korban)
III/3	Teljes minőségértékelési rendszer kiépítése (tanfelügyelettel)
III/4	Szektorsemlleges iskolafinanszírozás
III/5	Erős korrupcióellenes és transzparenciaprogram a fejlesztési és szakmai szolgáltatásokkal kapcsolatban
III/6	Kereslet-vezérelt szakmai szolgáltatási rendszer bevezetése
III/7	Tankönyv-liberalizáció állami minőségbiztosítás és piacfelügyelet mellett
III/8	Taneszköz innováció a papírtól az IT felé
III/9	Intenzív oktatási programcsomag-fejlesztés beindítása
III/10	Az általános és tanulási kompetenciák fejlesztésének megerősítése a szakképzésben
III/11	Erős Bologna-implementációs program beindítása
III/12	Milyen EU-s fejlesztési irány illeszkedne az Önök stratégiájához? Ön szerint az eddigi EU-s projektek közül mik voltak a sikeresek, mik a kudarcosak?
IV/1	Összegezve az eddig végiggondoltakat, mi az a három intézkedés, ami megkerülhetetlen, amit leginkább elvárna, legjobban támogatna?
IV/2	Mi az a három fő kívánatos intézkedés, amit egy következő kormányzati ciklusban megvalósíthatónak tart?